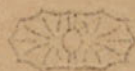

ŠTEV. 7.

LETNIK XXVI.

NARODNI GOSPODAR

**GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.**

V LJUBLJANI, DNE 15. JULIJA 1925.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 7. I. 1925.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Suhorju, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 2. avgusta 1925, ob 4. uri popoldne v zadrugi pisarni. 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za leto 1924. 4. Volitev enega člana načelstva. 5. Sprememba pravil. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Križevcih, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 3. avgusta 1925, ob 3. uri popoldne v Posojilničnih prostorih. 1. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobrenje računskega zaključka za l. 1924. 4. Volitev nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Cerknici, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 26. julija 1925, ob 3. uri popoldne v uradnih prostorih. 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobrenje računskega zaključka za leto 1924. 4. Volitev načelstva in nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijskega društva v Strohlinju, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 26. julija 1925, ob 4. uri pop. v hiši g. načelnika. 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za leto 1924. 4. Volitev načelstva in nadzorstva. 5. Čitanje revizijskega poročila. 6. Sprememba pravil. 7. Slučajnosti.

Izredni občni zbor Kmet. konsumnega društva v Šmarju pri Jelšah, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 26. julija 1925, ob 3. uri popoldne v društvenem lokalu v trgu Šmarje pri Jelšah. 1. Čitanje zapisnika zadnjega

občnega zbora. 2. Čitanje revizijskega poročila z dne 21. in 22. aprila 1925. 3. Sprememba pravil. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Šmartnem na Pohorju, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 26. julija 1925, ob pol 11. uri v posojilničnih prostorih. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrditev rač. zaključka za leto 1924. 3. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice na Mirni, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 26. julija po nauku pop. ob 3. uri na Mirni v društvenem prostoru. 1. Poročilo načelstva. 2. Poročilo nadzorstva. 3. Odobritev rač. zaključka za l. 1924. 4. Sprememba pravil, da se oprostimo taks. 5. Slučajnosti.

Izredni občni zbor Posojilnega društva za župnijo Sv. Ana v Slov. gor., r. z. z. n. z., se bo vršil dne 2. avgusta 1925, ob pol 8. uri zjutraj v posojilničnih prostorih. 1. Sprememba pravil. 2. Slučajnosti.

Redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Tržišču, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 26. julija 1925, ob 3. uri pop. v posojilnični pisarni. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrditev rač. zaključka za leto 1924. 3. Volitev načelstva in nadzorstva. 4. Poročilo o izvršeni reviziji. 5. Slučajnosti.

Občni zbor »Ljudske posojilnice« v Logatcu, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 26. julija 1925, ob 15. uri v društvenih prostorih v Gorenjem Logatcu. 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Poročilo nadzorstva in načelstva. 4. Odobritev računskega zaključka za l. 1924. 5. Volitev načelstva in nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Stavbne zadruge v Lescah, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 2. avgusta 1925 v Lescah hšt. 16. ob 7. uri. 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Čitanje revizijskih poročil. 3. Poročilo načelstva. 4. Poročilo nadzorstva. 5. Odobritev računskih zaključkov za leta 1922, 1923 in 1924. 6. Sklepanje o likvidaciji oziroma volitev novega načelstva in nadzorstva eventuelno likvidatorjev. 7. Slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din. na leto, za pol leta 12:50 Din. — Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Dr. Basaj:

Obrestna mera.

(Konec.)

Težko je iti navzdol.

Kakšen je položaj danes? Kratko bi ga označili takole: Z velikim trdom in naporom smo priplezali preko strmin in prepadov visoko. Sedaj pa ko je treba nazaj, se nam zdi to nemogoče in nas obhaja groza. In vendar nastaja na denar, trgu in v celokupnem gospodarstvu tak položaj, da nujno diktira znižanje obrestne mere za vloge in za kredite.

Zadružna zveza je v celem letu 1924 držala na obrestni meri 8, 9 in 10% kljub temu, da so se pojavljale od nekaterih posojilnic zahteve, naj Zveza obrestno mero zopet zviša, češ ker morajo same radi konkurence bank nuditi 8% in tudi več vlagateljem. Zveza tem zahtevam ni mogla in tudi ni smela ugoditi, ker je itak sama morala od onih zadrug, ki potrebujejo kredita, zahtevati 11% obresti. Iti z obrestno mero za naložbe kvišku pa bi pomenilo zahtevati tudi višje obresti za kredite. Zveza je vsled tega nekaj naložb izgubila. Nekatere zadruge so začele poslovati z bankami.¹

Dogovor bank o znižanju obresti.

Pod vplivom Narodne banke, katera je ves čas bankam dovoljevala eskomptni kre-

¹ Tako se je ravnatelj neke ljubljanske banke pobahal, da ima njegova banka veliko zadružnega in veliko črnega denarja.

dit po 6% in pod vplivom vedno večjega zastoja v gospodarstvu, kateremu je bil poglaviti vzrok visoka obrestna mera, so se začele banke posvetovati za skupen nastop pri znižanju obrestne mere. Seveda je to znižanje bilo treba najprej izvesti za vloge. Dolgotrajna pogajanja so naposled v marcu privedla do posebnega dogovora med bančnimi zavodi v Sloveniji, s katerim se je znižala obrestna mera za navadne vloge največ na 5 do 7%, za vezane pa na 10 do 12%. Kakor pa se čuje, je to šele prvi korak in se že vršijo med istimi bankami razgovori o nadaljnjem znižanju obrestne mere zlasti one za vezane vloge.

Z ozirom na ta položaj je bila tudi Zveza prisiljena nekaj ukreniti. Da more plačevati za naložbe kreditnih zadrug visoke obresti, mora denar sama še na višje obresti nalagati, da more iz razlike kriti svojo režijo. Ker pa je vsled gori omenjenega dogovora društva bančnih zavodov mogla v najugodnejšem slučaju dobivati pri bankah za navadne naložbe 7%, dočim so ji nekatere banke predlagale celo samo 5%, je prišla Zveza v zelo težaven položaj in se ji je bilo treba odločiti: ali iti z obrestno mero za vse naložbe zadrug na 5% ali 6% ali pa pristopiti k dogovoru društva bančnih zavodov, da more vsaj pri onih bankah, ki nudijo najugodnejše obresti, dobiti to, kar za svoje zadruge in za kritje svoje režije nujno potrebuje. Ohranila je obrestno mero za ve-

zane vloge na isti višini kot lani, to je 9 in 10%, znižati pa je morala obrestno mero za naložbe v tekočem računu na 7%, kolikor največ smejo dajati banke za take naložbe.

Težave pri zadrugah.

Naravna posledica je bila, da so začele prihajati številne pritožbe od zadrug in zahteve, naj se jim za navadne naložbe dovoli ista obrestna mera kot prej, če ne višja. V še večji meri pa so se zadruge začele posluževati tega, da so večji del svojih naložb vezale in si s tem zasigurala 9 oziroma 10% obrestno mero.

Nasproti temu je treba ugotoviti, da je zadružništvo samo poklicano delati z vsemi sredstvi na zniževanju obrestne mere, ker je to nezdrav pojav v gospodarstvu, ki vodi do takih posledic, kakor smo jih že doživeli in jih še doživljamo. Tisti, ki povišuje obrestno mero za vloge, je škodljivec kmeta. Računati moramo, da bo naše kmečko gospodarstvo stalno potrebovalo zadružnega kredita, ako bo hotelo napredovati. Zadruge bodo mogle izvrševati svoj poglavitni namen, preskrbo kmečkega kredita po nizkih obrestih le tedaj, ako bo obrestna mera za vloge šla nazaj na primerno višino, to je na 4 do 6%.

Položaj v l. 1912. — Disciplina.

Nekoliko sličen položaj kakor ga imamo danes je bil položaj našega zadružništva v l. 1912. Na glavni skupščini leta 1913 se je obravnavalo zadržanje posojilnic v krizi leta 1912 in je tedaj odličen zadrugar govoril tole: »Največjo važnost pa polagamo na disciplino v zadružništvu — — —. Samo na ta način lahko dosežemo uspehe. Poglejmo le gospodarsko stanje na svetovnem trgu; konkurzi na desno in levo. Vse trpi vsled pomanjkanja kredita. Banke delajo za velikan-

ske dobičke. Smo takorekoč v dobi oderuštva in v tej dobi je kvečjemu zadružništvo moglo ohraniti gospodarstvo našega kmeta pred propadom. Vidimo, da če so razni stanovni edini, se ohranijo. Kmečki posestnik je še posebno primoran v združenju iskati pomoči. Izgovarjale so se zadruge, da se ne morejo držati discipline, ker lahko nalagajo boljše svoj odvišni denar pri drugih denarnih zavodih, kakor pri centrali, češ da dobivajo drugje veliko večje obresti. Ali tak dobiček, ki bi ga prinesli s tem zadrugi, je združen z velikansko izgubo celemu zadružništvu. Tak zadruga krši slogo, edinost in moč zadružništva in jemlje moč tudi sama sebi za bodočnost. V tem pogledu je želeti, da bi se vse zadruge zavedale solidarnosti za skupne cilje. Držati se morajo strogo discipline in večkrat tudi celo dobiček raje odkloniti nego kršiti disciplino, ker se samo na ta način doseže zaupanje vsega ljudstva do zadružne organizacije in dovede narod do boljše in lepše bodočnosti.«

Ako naj med ljudstvo razširjamo načelo, da greši proti ljudski skupnosti in izdaja nasprotnikom ljudske koristi, kdor radi visokih obresti nosi denar v protiljudske zavode, potem moramo gledati, da se najprej zadruga sama drži tega načela skupnosti. Kako bo smela ona zahtevati skupnost, ako jo sama napram Zvezi ne priznava!

Rešitev v skupnosti.

Delo zadrug mora biti idejnega značaja, da se namreč širi zavest skupnosti in potreba vzajemnosti kmeta v zadružni organizaciji. Kmet se ne bo mogel obvarovati pred izkoriščanjem močno organiziranega in z veliko inteligenco razpolagajočega bankarstva, ako ne bo spoznal in našel rešilne poti skupnosti in vzajemnosti kmečkih koristi v zadružni organizaciji

Najlepši izraz te skupnosti in vzajemnosti pa je **neomejena zaveza** naših kreditnih zadrug, ki nudi popolno varnost za vse vloge in ki je vsled tega tudi najmočnejši

razlog, da sme vlagatelj zahtevati samo pravične obresti, ne pa tudi premije za rizično svoje naložbe.

Dr. I. B.

Revizija kreditov.

1. Nov položaj.

Naše posojilnice doživljajo nekaj novega. Dolžniki, ki so se smatrali pred par leti za popolnoma varne, postajajo nezanesljivi, nesigurni.

Kaj se je zgodilo? Mi smo med tem napravili velikanski preokret v naši gospodarski posebej pa v naši finančni politiki. Mi smo doživeli velevažen pa tudi veletežaven prehod iz dobe inflacije v dobo deflacije, iz poplave papirnatega denarja v popravljanje in dviganje vrednosti denarja. S tem prehodom so seveda združene važne posledice, ki so prijetne in ugodne za ene, neprijetne in neugodne pa za druge sloje ljudstva, ravno nasprotno kakor je bilo v času inflacije. V času inflacije je postajal položaj upnikov vedno težavnejši, ker jim je vrednost njihovih prihrankov padala. V času deflacije pa postaja položaj dolžnikov vedno težavnejši, ker njihova bremena po svoji notranji teži rastejo primerno temu, kakor se dviga vrednost dinarja.

2. Špekulacija na padanje dinarja.

V času nizkega stanja našega denarja so posojilnice dovoljevale previsoke kredite. Posojilojemalci so špekulirali na nadaljnje padanje dinarja in so hoteli pri velikih posojilih hitro in lahko zaslužiti računajoč, da bodo visoka posojila pri nadaljnjem padanju dinarja prav lahko vrnili. Kupovali so posestva in zemljo, kupovali razno blago,

gradili so in izboljševali, vstopali so s kapitalom v razna podjetja itd.

Toda kmalu se je pokazalo, da se je špekulacija izjalovila. Dinar se je začel popravljati. Začel je proti vsemu pričakovanju hitro in stalno rasti. Visoki krediti pa so ostali, ne samo ostali, ampak tudi stalno in primeroma hitro rasli po svoji notranji teži vsled rastočega dinarja in pa vsled naraščajočih obresti, katerih dolžnik ni mogel zmagovati in so se pripisovale k kapitalu.

3. Posojilo z nezadostnim kritjem.

Položaj je torej ta-le. Vrednost dinarja je rastla in raste. Visoki krediti, katerih previsokih obresti dolžnik ne odplačuje, so rastle in rastejo. V nasprotnem razmerju pa je vrednost blaga, nepremičnin in vsega drugega padala in še pada. Istočasno s tem je seveda varnost posojil začela padati in še pada. Ker torej na eni strani krediti vedno rastejo — (če ne več, gotovo za neplačane obresti) — in ker na drugi strani vrednost posestev in poroštev, s tem seveda tudi varnost kreditov pada, je naravno, da zija med obema stranima vedno večji prepad, da je razmerje med posojili in njih kritjem vedno neugodnejše, vedno nevarnejše.

Te nevarnosti so se začele zavedati marsikateri posojilnice, ki so v času inflacije dovoljevale pretirane kredite. Ko sedaj pregledujejo te kredite in njih kritje, ko preiščujejo, kaj naj napravijo radi preteče nevarnosti izgube, si največkrat ne vedô pomagati in ravno vsled te brezpomočnosti stvar pustijo ležati. Mislijo si, da se bo zadeva sama rešila, da jo bo rešil čas. Le red-

ke so, ki čutijo in se zavedajo, da je vprašanje resno in ga je treba hitro rešiti, ker postaja z vsakim dnem neugodnejše za posojilnico.

Neka zadruga se je v tem vprašanju obrnila na Zvezo za nasvet in je prosila, da bi se Zvezin zastopnik udeležil načelstvene seje, pri kateri bi se posvetovali o korakih napram trem upnikom, ki stojijo gospodarsko slabo, eden celô pred konkurzom. Če bi se pri vseh posojilnicah izvedla stroga revizija kreditov, zlasti večjih iz časa inflacije, bi se še marsikatera posojilnica s skrbjo obračala na merodajne strani z vprašanjem, kaj naj ukrene napram nesigurnim dolžnikom.

4. Kaj storiti? — Revizije kreditov.

Splošno vsem posojilnicam, ki imajo visoka posojila, velja opozorilo, da pri vseh teh izvedejo strogo revizijo in ugotovijo, do kedar je kredit dovoljen, ali se plačujejo obroki, ali se plačujejo redno obresti, ali ima še kritje, ki ga je dal dolžnik za varnost posojila, po sedanjih cenah zadostno vrednost, ali so poroki še varni in zadosti močni, ali je posojilojemalec sam še v takih razmerah, da bo mogel pri sedANJI stagnaciji v gospodarstvu dolg in naraščajoče obresti odplačati.

Ako se na podlagi take revizije ugotovi, da nekatera posojila niso več varna, potem v takih slučajih ni drugega izhoda kakor ta, da se pristopi čimprej k izterjanju posojila. Vsak dan odlašanja pomeni izgubo. Računati s tem, da bo dinar mogoče zopet padal in bo potem nevarnost sama po sebi minila, pomeni špekulacijo. Špekulacija pa posojilnici ni dovoljena.

Seveda ne mislimo, da je dolžnika na vsak način treba gnati na boben ali v konkurz. Mislimo tu le na to, da si mora posojilnica na vsak način preskrbeti vsled pada-

joče vrednosti posestev in poroštev varnost tudi pri spremenjenih razmerah. Dolžnik torej tudi lahko zadovolji posojilnico na ta način, da ji nudi nove predmete v zastavo ali da nudi poleg obstoječih nove močnejše poroke.

5. Obremenitev do tretjine.

Načelstvo mora zaradi svoje odgovornosti, ki jo nosi napram vsem članom, vse storiti, da so posojila krita z zadostnim zavarovanjem, da je posojilnica zavarovana pred izgubo tudi pri nadaljnjem dviganju dinarja. Ni več tisti čas, da bi rekli, da se more dati na posestvo posojilo do dveh tretjin vrednosti posestva. Predobro vemo, da so nepremičnine v zadnjih treh letih že padle blizu za dve tretjini najvišje vrednosti, ki so jo bile dosegle v času inflacije. Zato moramo danes pri oceni kritja kakenga posojila posestvo in posestnika ceniti ne z dvema tretjinama temveč z eno tretjino sedanje vrednosti.

6. Poroštvo in posojila članov vodstva.

Posebej pa bi še opozarjali na slučaje, kjer dajejo poroštvo raznim dolžnikom kar člani načelstva ali nadzorstva posojilnice. Taki člani načelstva in nadzorstva so navadno s poroštvu preobremenjeni tako, da mogoče njihovo poroštvo v resnici nekaj pomeni samo za varnost enega posojila, nič več pa ne pomeni za varnost vseh nadaljnjih posojil, za katera tudi jamčijo. Tudi tu je treba stroge revizije. Ta revizija mora predvsem iti za tem, da se kot poroki dobijo za posojila mesto članov načelstva in nadzorstva drugi močni posestniki, ki še nimajo drugih poroštev.

Še hujše je seveda, ako imajo celô člani načelstva in nadzorstva visoka posojila. Tu je zelo blizu in zelo verjetna nevarnost, da ne bodo hoteli nepristransko in z zadostno

resnostjo presojati sedanjega položaja, temveč bodo stvar pustili ležati, da bi jo rešil čas. V takih slučajih je napram članom načelstva zlasti nadzorstvo poklicano, da napravi red in poskrbi za varnost posojilnice glede onih posojil, ki jih ima en ali drug član načelstva.

7. Odgovornost za tuji denar.

Na to se nam je zdelo potrebno opozoriti naše posojilnice, ker so prišli za naše gospodarstvo resni in težavni časi in ker v

teh resnih in težavnih časih pada na vodstva naših zadrug ogromna odgovornost za milijone tujega, zaupanega denarja. Posebej se nam je zdelo potrebno opozoriti na to radi tega, ker vodstva posojilnic napram dolžnikom mnogokrat kažejo preveč popustljivosti, preveč neumestne obzirnosti, ker se nočejo enemu ali drugemu dolžniku ali njegovemu poroku zameriti. Popustljivost in obzirnost tukaj nista na mestu. Tu je treba povdarjati odgovornost za tuji denar, ki jo nosijo člani načelstva.

Oddvojeno mišljenje parlamentarnih opozicijskih klubov glede zakona o poljedelskem kreditu.

V naslednjem priobčujemo posnetek oddvojenega mišljenja »Jugoslovanskega kluba«, »Muslimanskega kluba« in »Kluba malih grup« ob priliki razprave o poljedelskih kreditih. Delo ima trajno vrednost, seznanjen nas z zgodovinskim razvojem poljedelskega kredita v raznih dobah in pokrajinah.

Z vprašanjem poljedelskega kredita se je pečala že zakonodaja starih kulturnih narodov. Take zakone najdemo v Egiptu, v Indiji, v Atenah, v Rimu itd. Poljedelec je rabil kredit s početka skoro edino-le za nakup hrane. V dobi **naturalnega gospodarstva**, ko je prideloval samo za svoje potrebe, je bil edini povod zadolževanja slaba letina in ž njo zvezano pomanjkanje hrane. V takih prilikah se je moral poljedelec zadolžiti pod najtežjimi pogoji, da si je ohranil življenje; tu in tam je skušala tudi država zaščititi kmetovo imovino s tem, da mu je nudila pomoč neposredno iz državne blagajne. To je bilo možno, dokler je bil državni aparat še nerazvit in je bilo število državnih funkcij neznatno in dokler so bile potrebe poljedelstva jednostavne. Kakor hitro pa so se poja-

vile nove potrebe v poljedelstvu in kakor hitro se je število državnih funkcij povečalo, so državne uprave opustile neposredno kreditiranje kmetu. Dasi so bile v takih časih neposredne državne pomoči potrebne, vendar niso bile v stanju preprečiti zadolževanja samega, ki je trajalo dalje, dokler niso bili odstranjeni vzroki zadolževanja. Nastopila je doba, ko je bil kmet v času najhujše potrebe prepuščen samemu sebi in se je moral obrniti do brezvestnih oderuhov.

Ekonomski položaj poljedelca je bil posebno otežkočen, ko je začelo naturalno gospodarstvo ponehavati in je na njegovo mesto stopilo takozvano **denarno gospodarstvo**, to je pridelovanje za trgovino in ne samo za domačo uporabo, s čimer so se povečale tudi potrebe poljedelca, kakor n. pr. za semena, poljedelsko orodje itd. Prepuščen samemu sebi je začel kmet iskati sam izhoda iz težke situacije. Rešitev vprašanja poljedelskih kreditov so vzeli v svoje roke najprej kmetje v Prusiji, za njimi v Rusiji, v Avstriji itd. V začetku so morali premagati velike težave: Ustvariti je bilo treba

vire za kredit, premotriti dotedanja izkustva v tem pogledu in določiti smernice za dajanje kreditov. Vpoštevati je treba, da so odedruhi v prejšnji dobi pri posojilih, ki so jih dajali poljedelcu, gledali samo na sigurnost povračila in pa na to, kako bodo z vsakim posojilom povečali svoje imetje. Niti že omenjena državna pomoč ni ustvarila v tem pogledu nikakih norm. V dobi naturalnega gospodarstva je bil edini namen kredita ta, razdeliti škodo vsled slabe letine enega leta na nekaj prihodnjih let. Pravi ekonomski smisel je dobil poljedelski kredit šele takrat, ko je začel kmet pridelovati ne samo za svojo domačo vporabo, ampak tudi za trgovino. Dokupiti si je moral zemlje. Nabaviti je bilo treba dovolj domače živine in primerne poljedelskega orodja, skrbeti je moral, da je imel v družini dovolj delavcev. Dober uspeh njegovega gospodarstva je bil odvisen od tega, da spravi navedene okolnosti v pravo razmerje. V tej težnji je moral naravno iskati pomoči tujega kapitala, ker svojega ni imel, potreben mu je bil večji ali manjši kredit. **Usposobiti poljedelca za nov način in namen obdelovanja zemlje, usposobiti ga, da se v te nove prilike vživi in v njih napreduje, je bil prvi in najvišji narodno gospodarski pomen poljedelskega kredita.** Zboljšanje kmečkega gospodarstva se je povsod in vedno lažje izvedlo, kjer organizacija poljedelskega kredita ni slonela na špekulantskih ali strankarsko-političnih interesih, ampak kjer se je ta kredit gibal v okviru potrebe dolžnika in slonel na dobri organizaciji tistega, ki je kredit rabil, da zboljša gospodarstvo.

V drugi polovici prejšnjega stoletja so začeli prvi poizkusi poljedelskega kredita na tej edino pravilni podlagi. Države so opustile sistem neposredne pomoči iz državne blagajne kredita potrebnemu poljedelcu in ta se je moral odločiti, ali hoče še naprej bogateti

oderuhe ali pa se končno postaviti na lastne noge. Dotedanje izkušnje so pokazale, da ima edino le organizacija kmetov v sebi zadostno silo za uspešno pomoč, dosegli so se v tem oziru že lepi uspehi, in s temi vsopredno je praksa ustvarila tudi že gotove norme, po katerih naj bi se vršilo dovoljevanje kreditov.

Velik pomen poljedelskega kredita se je pokazal posebno v letu 1878/79, ko je bila žetev po vsej Evropi nepovoljna. Pričakovali so porast cen, siromašnejši sloji so se bali lakote. Amerika pa je imela bogato založene žitnice in glasilo angleških mlinarjev je ta čas pisalo: »Ni se treba bati lakote in visokih cen, Amerika nam pošlje 50 milijonov hl žita.« Amerika je res poslala nekaj milijonov hl žita, Evropa je odprla meje ameriškim poljskim pridelkom. Sprva se je mislilo, da je to le začasen pojav, ampak kmalu za Ameriko so začeli uvažati živila tudi iz Indije, Avstralije, Kanade itd. Evropska industrija je čutila potrebo po cenejši hrani in poljedelstvo evropskih dežel ni moglo tekmovati s cenejšimi pridelki prekomorskih krajev; nastala je kriza, iz katere je bilo težko iziti. Poizkušali so nanovo preobraziti poljedelsko gospodarstvo v Evropi. Nekatere dežele so skušale spremeniti način obdelovanja in znižati s tem cene svojim pridelkom, mnoge pa so se zatekle k zaščitni carini. Potreba po kreditih se je povečala.

Kakor omenjeno je vprašanje poljedelskega kredita našlo pravo podlago v organizacijah poljedelcev, ki so med tem tudi nabrale znatne svote iz bližnje okolice. S temi zneski bi bile organizacije v stanu podpreti kmeta v prehodu iz naturalnega v denarno gospodarstvo in mu dati tudi sredstva za nadaljni napredek. Toda nepričakovan pojav cenejših pridelkov iz prekomorskih dežel je zavrl normalni razvoj gospodarstva. Kakor je ta sprememba prišla nepričakova-

no, tako je bilo treba tudi v tem oziru hitrih protiukrepov, to je predvsem zvišati denarno moč poljedelskih zadrug. Nekatere, vsekakor uvidevnejše, državne uprave so z državnimi sredstvi priskočile na pomoč poljedelskim zadrugam, da bi bile v stanju nuditi svojim članom potreben kredit. Tako je n. pr. Bavarska podprla poljedelske zadruge v svoji oblasti z vlogo 2.000.000 mark in kasneje je vložila še 3.000.000 mark. Isto so učinile Saksonska, Virtemberška, Badenska itd. S tem je bil ustvarjen nov tip državne intervencije v pogledu poljedelskega kredita. S te poti ni kasneje krenila nobena državna uprava, nasprotno tudi države izven nemškega cesarstva so spoznale ta način državne pomoči in intervencije kot najboljši.

V dobi naturalnega gospodarstva se je, kakor omenjeno, poljedelec zadolževal predvsem za nabavo hrane in država mu je neposredno iz svoje blagajne nudila pomoč. V dobi denarnega gospodarstva, ko so se pokazale raznovrstne potrebe v poljedelskem gospodarstvu, pa se državna uprava s svojim okornim birokratskim aparatom ni mogla prilagoditi gibki in spremenljivi prirodi denarnega gospodarstva. Kljub temu pa so nekatere državne uprave skušale na ta ali oni način pomagati poljedelcu v boju za obstanek.

Ko je Srbija prenehala dajati poljedelcem posojila naravnost iz državne blagajne je izdala leta 1871 zakon, da se v vsakem okrožju ustanovi po ena okrožna hranilnica, pri kateri naj bi dobil kmet posojilo za nakup življenjskih potrebščin, da si more sezidati hišo, da si nabavi delavno živino, poljedelsko orodje itd. Znano pa je tudi, da je kmet potom teh okrožnih hranilnic v resnici prišel v prav neznatni meri do kakega posojila in da so te hranilnice imele le kratko

življenje. Kaj šele, da bi rešile vprašanje poljedelskega kredita! Znano je, da tudi velike svote, ki so bile v letu 1904 iz uprave fondov izdane za prehrano krajev, ki so bili po vremenskih nezgodah prizadeti, niso koristile kmetu.

V Bulgariji so znane takozvane »obče koristne blagajne«, ali kakor so jih nazivali Rusi »zemljo-delčeske kase«. Te blagajne je država centralizirala v državno poljedelsko banko, katera naj bi med drugim dajala kmetu potreben kredit. Prejšnje samostalne blagajne so pretvorili v filijalke Centralne poljedelske banke in bulgarska vlada je bila uverjena, da je s tem vprašanje poljedelskega kredita rešeno. V resnici pa bulgarskemu kmetu s to reorganizacijo ni bilo pomagano. Kdor je hotel dobiti ali vrniti posojilo je moral na sedež filijalke, s čemur pa so bili združeni veliki stroški in zguba časa. Vsled tega je na splošno željo poljedelska banka začela odvarjati svoje agencije po večjih selih; toda tudi s tem bulgarski kmet ni bil zadovoljen. Videl je, da državne birokratske institucije nimajo dovolj razumevanja za njegove potrebe in kritika je iznesla o teh bankah na dan stvari, ki niso posebno častne niti za banko, niti za njene filijalke in agencije. Pokazalo se je, da so se s kreditom teh državnih institucij prav malo okoristili pravi poljedelci, pač pa v glavnem oderuhi, večji posestniki, krčmarji itd. Tedaj je poljedelska banka sama začela propagirati svobodno ureditev poljedelskega kredita. Vsaka večja filijalka je dobila poseben združen oddelek in uslužbenci tega oddelka so postali v Bulgariji pravi apostoli združnega poljedelskega kredita. Od tega časa naprej poljedelska banka daje svoja denarna sredstva preko poljedelskih zadrug po deželi.

(Dalje prih.)

Prof. dr. Totomiane.

Zadružništvo in narodnost.

Neglede na mednarodni značaj zadružnega gibanja, čegar trdnost se je zlasti pokazala v času vojne, ko je Mednarodna zadružna konfederacija brez prenehanja izdajala svoj organ v angleškem, francoskem in nemškem jeziku, ima vendar zadružništvo v mnogih državah tudi svoje narodno lice.

To narodno lice ali določneje nekatere posebnosti zadružništva se ne izražajo vselej zavestno — kajti v zadružništvu najbolj učinkujejo zakoni mednarodnega posnemanja — vendar pa je kljub temu mogoče odkriti nekatere črte tega ali onega zadružnega gibanja pri skrbnem opazovanju.

Iz knjig irskega pesnika in zadrugarja George Russel-a »Zadružništvo in narodnost« ter iz knjig berlinskega profesorja L. Bernharda »Boj Poljakov za svojo nezavisnost« je mogoče dobro spoznati, kako veliko vlogo je igralo zadružništvo v ekonomskem in istočasno v narodnem prerojenju Irske in Poznanske. Pri tem pa zadružništvo na Irskem ni nosilo značaja oficijelno narodnega, na Poznanskem pa je bilo orožje za samoobrambo, na koncu pa izgon Nemcev iz poljskih krajev.

Zato ni nobenega dvoma, da zadružništvo pospešuje gospodarsko obnovev in neodvisnost malih narodov. Toda težišče našega vprašanja ne leži tukaj, temveč v tem, da-li obstoji **posebno narodno zadružništvo**, ali kakšna je ustvarjajoča vloga tega ali onega naroda v ustvarjanju posebnih tipov zadružništva.

Ako začnem pri malih narodih, uvidimo, da pripade Danski čast ustanovitve prve maslarske zadruge, ki je postala vzorec za cel svet. Tam so bile poleg tega ustanovljene prve zadružne zbiralnice jajc. Irska je prva v zapadni Evropi ustvarila zadruge za

domačo obrt in industrijo. Švica je domovina sirarskih društev, ki so se ustanovljala tam že od srednjega veka sem. Na Bolgarskem so bile ustanovljene prve zadruge za izdelovanja rožnega olja. Na Češkem so največji razmah dosegle elektrarenske zadruge.

Kar pa se tiče velikih držav, stoje glede ustvarjanja novih zadružnih tipov na prvem mestu Francija, Anglija, Nemčija. Francijo po pravici štejejo za zibelko produktivnega zadružništva na polju obrtniškega proizvodstva; bila pa je tudi ena iz prvih držav v ustvarjanju posebnega tipa poljedelskih sindikatov. Velika Britanija je bila prva glede konsumnega zadružništva, kakor tudi v ustanavljanju mest z vrtovi na zadružni podlagi. Nemčija je ustvarila oba tipa kreditnega zadružništva: šulcedeličev in rajfajzenov, ki sta po celem svetu našla nič manj pristašev nego angleški tip rocdalskih konsumnih društev. Lahko se celo trdi, da je bila Nemčija domovina tudi melioracijskih zadrug, dalje elektrarenskih zadrug in stavbenih zadrug za najemne zgradbe. Italija je bila domovina proizvodnih zadrug ali kakor jih drugače imenujejo, delovnih zadrug, ki so jih ustanovljali rudarski, kamnarski, zidarski in drugi stavbeni delavci. Tam so tudi zrastle prve v zapadni Evropi zadruge za skupno najemanje in obdelovanje zemlje. V Združenih državah severnoameriških so ustvarili nov tip zadruge za prodajo žita in sadja kakor tudi zadrug za zemeljske melioracije in ravno tako so že davno delali malo uspele poskuse zadružnih naselbin ali komun.

Naposled Rusija je bila domovina primitivnih ribarskih artelj. Artelj je ekonomsko in juridično enotna in samostojna skupina delavcev, katera kot kolektiven podjetnik prevzema razna dela ali se za lasten račun in odgovornost bavi s kakim poslom.

Tako še danes obstoje artelji za razne vrste delavcev in rokodelcev, n. pr. artelj ribarjev, artelj drvarjev, artelj voznikov itd., dalje artelj za poljedelska dela, zadrug za domačo obrt in industrijo, smolaren, modernih zadrug za skupno obdelovanje zemlje, drvarskih zadrug, ravno tako kakor tudi domovina novega tipa maslarskih zadrug v Sibiriji, čegar posebnost je bila v tem, da je bila maslarska zadruga združena s konsumno zadrugo.

V predidčem pojasnilu smo opozorili na poglobitve posebnosti, oziroma na na-

rodne črte zadružništva mnogih, ne pa vseh držav. Je pač težko v manjšem članku naštet vse, kar so številni narodi izvršili v tej smeri. Pri tem pa zadružna delavnost raznih narodov in novih držav, ki so se ustanovile, hitro napreduje in se da le težko zasledovati. Nepobitno pa je dejstvo, da ako obstoji nekaj poglobitnih, da se izrazimo nujnih zadružnih oblik, ki so enako nujne in neobhodne za vse narodnosti, se pa vendar nudi tukaj tudi široko polje za narodno in naposled tudi za osebno ustvarjanje.

□ □ □ VPRAŠANJA IN ODGOVORI □ □ □

Vprašanje 37: Ali smemo zapleniti oziroma ali se lahko vknjižimo na delež našega člana, ki je prišel v prisilno poravnavo? (Elektr. zadr. v R.)

Odgovor: V sličnih zadevah je najvišji sodni dvor na Dunaju razsodil: Določbe pravi, po katerih ima zadruga zastavno pravico na članskih deležih, in po katerih more te deleže porabiti za pokritje svojih terjatev napram posameznim svojim članom so nedopustne. Zadrugi torej ne preostaja nič drugega, kakor da svojo terjatev prijavi sodišču kakor vsak drug upnik.

Vprašanje 38: Glede poslovanja tekočega računa, ki smo ga otvorili pri naši zadrugi za nekatere stranke, prosimo pojasnila:

1. Ali bo mogoče, da bodo te stranke, ki imajo pri nas tekoči račun, plačevale svoje račune pri raznih trgovskih in drugih firmah na naše naročilo potom Zadružne zveze in obratno, če se bodo tudi vplačila za te naše kliente vršila potom Zadružne zveze?

2. Ali bodo v tem slučaju zadostovale položnice Zadružne zveze ali pa bomo mo-

rali pri poštno ček. uradu prositi za lasten tekoči račun?

3. Kako razliko naj vzamemo za obrestovanje navadnih vlog in vlog na tekoči račun, odnosno za kreditiranje tekočega računa?

4. Ali zadostuje za kredit v tekočem računu navadna zadolžnica ali je treba kako drugače se zasigurati?

5. Imamo knjigo tekočih računov iz leta 1906, zdi se nam, da je ta knjiga za današnje poslovanje nepraktična. (Hp. v C.)

Odgovor: Stranke, ki imajo pri Vas odprt tekoči račun, lahko plačujejo oz. nakazujejo svoje obveznosti potom Vas na ta način, da nam za izplačila oz. nakazila daste pismen nalog, nakar jih izvršimo potom čekovnega zavoda ali pa kakor žele dotične stranke n. pr. potom naših bančnih zvez. Za ta izplačila Vas bomo obremenili na Vašem tekočem računu ter Vas o tem takoj obvestili. Vi pa obremenite tek. račun dotične stranke v svojih knjigah.

Za vplačila imetnikov tekočega računa zadostujejo naše položnice, seveda je pa treba na položnicah označiti naslov Vaše poso-

jilnice v zgornjem robu poštne položnice, da zamoremo odobriti za taka vplačila Vaš tekoči račun. Z ozirom na to, da se lahko poslužujejo Vaši klijenti naših položnic, Vam ni treba otvoriti lastnega računa pri tukajšnji podružnici poštne hranilnice.

Računoimetnikom lahko obrestujete vloge v tekočem računu po isti obrestni meri kot hranilne vloge, v Vašem slučaju po 7%, lahko pa tudi samo po 6%; posojila (kredit) pa 9—10%, kar se zabeleži v pogodbi o tek. računu. Tekoči račun se zaključuje navadno polletno ter se vsakega računoimetnika obremeni za provizijo in Vaše stroške. Glede računanja provizije in stroškov Vas opozarjamo na članek v Narodnem Gospodarju št. 12 od 15. decembra 1924.

Vplačila računoimetnikov se v knjigi tekočih računov valutirajo 4 do 10 dni po izvršenem vplačilu, t. j. dotični zneski se obrestujejo 4 do 10 dni po vplačilu, izplačila se pa valutirajo isti dan, ko se izvršijo.

Kako se tekoči račun vodi in zaključuje, razvidite iz članka v letošnji 5. številki Narodnega Gospodarja ali pa iz knjižice »Mrkun Hranilnice in posojilnice«.

Za dolžnike v tekočem računu zadostuje pogodba o tekočem računu, katero podpisuje na levi strani posojilnica, na desni strani imetnik računa (dolžnik), spodaj pa poroki in plačniki.

Knjiga tekočih računov iz leta 1906, katero navajate, ni uporabljiva, ker je nepraktična. Takrat so se obresti računale od vsake postavke posebej, sedaj se pa splošno računajo s pomočjo obrestnih števil.

Vprašanje 39: Ali more zadruga, ki je sklenila razdružbo in se je sklep o likvidaciji že vpisal v združni register, ta svoj sklep preklicati in more li še naprej delovati? (Gospodarska zadruga v T.)

Odgovor: Kakor je zadruga avtonomna,

da more skleniti svojo razdružbo, ravno tako more pravomočno ta sklep ovreči. Preklicati more ta sklep o razdružbi edino le občni zbor, ki mora o tem sklepati pod istimi modalitetami kakor o razdružbi. Samo ob sebi se razume, da je treba tozadevni sklep občnega zbora naznaniti trgovskemu sodišču za vpis v združni register.

Vprašanje 40: V naših pravilih je odredjeno, da določa predsednik občnega zbora, na kakšen način naj se vodi in glasuje. Ali mora občni zbor skleniti, da se glasuje drugače, nego je določil predsednik? (Gospodarska zadruga v T.)

Odgovor: Ako je v pravilih povedano, da določuje način glasovanja predsednik, potem mu te pravice tudi občni zbor ne more vzeti; kajti tudi občni zbor kot vrhovna instanca se more držati pravil, dokler jih v tej točki ne spremeni drugače. Pravila so tudi za občni zbor ravno tako obvezna kakor za vsak drug organ v zadrugi.

Vprašanje 41: Dogodilo se je, da je nekdo priglasil pri nekem našem odborniku svoj pristop v zadrugo in mu vplačal delež in pristopnino. Za člana pa dotičnik ni bil sprejet v nobeni seji in tudi ni podpisal pristopnice. Ali je s plačilom deleža postal član zadruge ali ne in ima pravico glasovati na občnem zboru? (Gospodarska zadruga v T.)

Odgovor: Po našem združnem zakonu (§ 3) je v vsakem slučaju brezpogojno potrebno, da novi član podpisuje pristopno izjavo. Brez pristopnice ne more nikdar pridobiti članstva. Bivši najvišji sodni dvor na Dunaju je opetovano razsodil, da se članstvo v zadrugo ne more pridobiti z dejanji, iz katerih bi se moglo samo sklepati, da je članstvo postalo pravomočno (n. pr. z vplačilom deleža, z udeležitvijo na občnem zboru, s podpisom prezenčne liste, z udeležbo pri glasovanju, z izplačilom čistega dobička itd.). Ako torej dotičnik ni podpisal pristopnice, ni

član in nima na občnem zboru glasovalne pravice.

Vprašanje 42: Naše društvo plačuje točilno takso. Ali smemo prodajati pijačo našim članom, katero pijejo stojé v prodajnem lokalu. (Km. dr. v P.)

Odgovor: Za presojo, kakšne pravice ima Vaša zadruga v tem oziru ni merodajno dejstvo, da plačate točilno takso, ampak je merodajen obrtni list, izstavljen od pristojne oblasti. V tem listu mora biti natančno navedeno, pod kakimi pogoji smete prodajati alkoholne pijače.

Vprašanje 43: Neka stranka ima naložen svoj denar v drugi hranilnici, kateri se je z besedo zavezala, da ne bo dvignila svoje vloge do novega leta. Sedaj bi rada prenesla ta stranka denar v našo posojilnico. Prosimo pojasnila, ali more to takoj storiti, ali pa mora čakati do novega leta? (Lj. pos. v Ž.)

Odgovor: Stranka je dolžna pustiti svoj denar dotični posojilnici do novega leta, ker se je k temu zavezala. Da-li se je zavezala ustmeno ali pismeno, nima na obstoj obveznosti nikakega vpliva.

Vprašanje 44: V naši posojilnici zahtevajo nekateri člani, ki imajo naložene večje zneske, zvišanje obrestne mere od 7 na 8% z zavezo, da so njih vloge vezane na celoletno odpoved. Za temi člani prihajajo tudi manjši vlagatelji, ki isotako zahtevajo povišanje obrestne mere na 8%. Prosimo pojasnila ali naj ugodimo želji naših vlagateljev in zvišamo obrestno mero za 1%? (Hp. v R.)

Odgovor: Zadružništvo mora v današnjem boju za vloge, ki ga vodijo nekateri denarni zavodi z brezobzirnim povišanjem obrestne mere, vzeti v roke drugo orožje, namreč temeljno načelo gospodarske skupnosti in vzajemnosti kmečkega stanu. Ako bodo kmečki gospodarji radi visokih obresti

nalagali svoj denar v bankah, bodo morali hoditi tudi po posojila v banke. Bančni kredit pa je celo za trgovino in industrijo precej drag, kmečkega gospodarja pa bi sigurno v prav kratkem času spravil na boben. Na to načelo je treba vlagatelje ob vsaki priliki opozoriti. Najvažnejše je za vlagatelja varnost vloge, ne pa visoka obrestna mera. Naše posojilnice z neomejeno zavezo nudijo absolutno varnost. To stališče smo že ponovno pojasnili v noticah in v člankih Narodnega Gospodarja in pri tej priliki ponovno priporočamo, da se take stvari preberejo vsaj pri načelstveni seji, da bo vsaj vodstvo prišlo do prepričanja, da je za naše gospodarstvo pretirana obrestna mera pogubna. Slednjič opozarjamo na dejstvo, da je s strani bank započeta akcija za znižanje obrestne mere že prišla do zaključka, ter so vse banke in denarni zavodi v Ljubljani tozadevni dogovor podpisali in se podvrgli za slučaj prekoračenja občutni kazni. Narodna banka pa bo izvrševanje tega dogovora strogo nadzirala. S 1. julijem dalje pa so tudi obrestno mero za vezane vloge znižale za 2% in je pričakovati, da se bo obrestna mera še znižala. Naše hranilnice in posojilnice z neomejeno zavezo nikakor ne morejo in ne smejo dovoljevati vlagateljem tega, kar dovoljujejo banke.

Vprašanje 44: Pravila naše zadruge govorijo o nadzorstvu različno. V izvirniku stoji, da se nadzorstvo voli na tri leta, a v poznejših tiskanih izvodih stoji, da se nadzorstvo voli vsako leto. Pravila niso bila v tej točki nikoli spremenjena. Česa naj se sedaj držimo? (Hran. in pos. v C.)

Odgovor: Za presojo tega vprašanja je edino merodajno to, kar stoji v izvirniku. Kolikor kak prepis ali ponatis pravil ne soglaša z izvirnikom, se ni mogoče najn sklicevati, ker se pravila v tej točki po Vašem zatrdilu niso nikoli spreminjala.

Vprašanje 45: Rajfajzenske hranilnice in posojilnice posojujejo večinoma na osebni kredit, katerega podkrepi še eden ali več porokov. Ti slednji se zavežejo, da plačajo dolg sami, ako ga dolжник ne bi plačal. Prosimo pojasniti: 1. kaj potem, če porok umrje, 2. če izroči posestvo nasledniku ali komurkoli, zlasti v slučaju, da dozna svoj nevarni položaj in ve, da bo moral plačati namesto dolžnika, in vsled tega izroči premoženje nasledniku ali ga pa obremeniti — vsaj fiktivno — tako, da bi se plačilo od njega ne dalo iztožiti. (Hp. v Č.)

Odgovor: 1. Poroštvo ugasne v smislu § 1367 obč. drž. zakonika tekom treh let po smrti poroka; obveznost poroka preide torej na njegove dediče za dobo treh let. Če pa upnik v teku teh treh let opominja dediče sodno ali izvensodno na plačilo dolga, obveznost dedičev ne ugasne v treh letih po porokovi smrti.

Obveznost »poroka in plačnika« pa preide da dediče brez omejitve na tri leta. V slučaju dedščine (univerzalno nasledstvo) preidejo vse pravice in dolžnosti umrlega na

dediče, v predmetnem slučaju seveda z navedeno omejitvijo.

2. Drugače je, če porok **izroči** komurkoli svoje posestvo. V tem slučaju njegova obveznost kot poroka ne preide na tistega, komur je izročil posestvo. Pri naših posojilnicah so zadolžnice večinoma tako sestavljene, da se vsak porok zaveže kot porok in plačnik, to se pravi, da postane napram posojilnici sodolжник (solidarno jamstvo). Če tak porok v namenu oškodovati upnika izroči svoje premoženje komu drugemu, je mogoče tako izročitev ali pa kakršno koli obremenitev izpodbijati po izpodbijalnem zakonu z dne 16. marca 1884.

Če zadruga zazna za tak slučaj, naj nemudoma sporoči Zadrugni zvezi in natančno pojasni dejanski stan, to je kedaj in komu je porok izročil premoženje, če je to storil brezplačno ali proti odplačilu, katere dele premoženja je izročil itd. Šele na podlagi vseh teh okoliščin bo možno dati za posamezni slučaj točno navodilo.

Opozarjamo pri tej priliki posebno še na članek dr. Basaja »Rėvizija kreditov« v tej številki.

ZADRUŽNIŠTVO

Prenizki deleži. Od velikega župana ljubljanske oblasti smo prejeli dopis z dne 21. maja 1925, K. br. 1128, ki ga zaradi boljše informacije naših članic priobčujemo v celoti. Dopis se glasi:

»Zadrugni deleži bi morali v zadrugah predstavljati jedro lastnega kapitala, a lastni kapital bi moral biti v zdravem razmerju do tujega kapitala. V veliki večini slučajev žalibog zadruga niti v eni, niti v drugi točki ne odgovarjajo tu naznačenim načelom. Posebno kar se tiče deležev, je stanje sedaj po vojni uprav žalostno. Nove zadruga, ki

se ustanavljajo sedaj, pač več ali manj upoštevajo potrebo višjih deležev, medtem ko so zadruga, ki so bile ustanovljene pred svetovno vojno, po veliki večini še vedno zadržale stare, že takrat prenizke deleže. Posledice se vidi danes v računskih zaključkih, ko zadruga, ki imajo po sto in še več tisoč dinarjev upravnega premoženja, često izkazujejo samo po 200, 300, 400 Din na vplačanih deležev. Da se morajo posledice takega stanja prej ali slej občutiti tudi v poslovanju samem, je pač razumljivo.

Nujno potrebno je v interesu zadrugni-

štva, da se deležni kapital poviša. To je važno za zveze same, a je istotako važno in potrebno pri vseh zadrugah. Zveze naj bi temu vprašanju posvetile vso pozornost in z vsemi sredstvi pospeševale pojačenje deležnega kapitala pri sebi in pri članicah.

Posebno pri tej priliki opozarjam, da je Ministrstvo Poljoprivrede odredilo, da niti eni mlekarški zadrugi ne dovoli več nobene podpore, ako deleži niso določeni najmanje na 100 Din. Opozorite na to svoje mlekarške zadruge in priporočajte jim izdatno povišanje deležev.

Zastopniki zadrugištva v ravnateljstvu za kmetijske kredite. Glavni Zadrugi Savez v praljevini SHS v Beogradu je dossegel, da se je sprejelo v zakon o poljedelskih kreditih določilo, da morata biti v ravnateljstvu za poljedelske kredite tudi dva člana Glavnega Zadrugnega Saveza. Vlada je na to imenovala za člana v ravnateljstvo za poljedelske kredite gg. dr. Prohasko in dr. Joža Basaja, ravnatelja Zadrugne zveze v Ljubljani.

Obvarujmo naše zadruge duha korupcije. Bratski »Gospodarski list«, glasilo Zadrugne zveze v Gorici, piše: Pravijo, da se za denar vse dobi. V resnici vidimo, da od lakomnega človeka z denarjem vse dobiš. Za denar proda svojo dušo, svojo vest, svoj narod. Lakomnost pozablja vrednost osebne časti, onečašča najsvetejše ognjišče naše družine, zastruplja vse naše javno življenje.

Čujmo zvesto, da se ta kuga ne zaleze v naše zadruge. Največja nevarnost proti tozadevno predvsem konsumnim zadrugam. Neštete so priložnosti, da bi se kdo polakomnil zadrugnega imetja. Mnogokrat se pokaže skušnjava v podobi trgovca, ki želi svoje blago oddati. Obljubi voditelju zadruge gotove odstotke od blaga, ki ga bo pri njemu za zadrugo kupoval ali pa mu da kar nekaj gotovine na roko pri sklenjeni kupčiji.

Kako lahko se bo zgodilo, da bo voditelj svojo vest potolažil, češ, saj blago je dobro, zadruga ne trpi nobene škode, meni pa pride nekaj liric tudi prav, posebno ker zadruga ponavadi svojih ljudi ne plačujejo kdo ve kako gosposko.

A taki izgovori so prazni in takemu postopanju pravimo korupcija. Potom takega podkupovanja pride zadruga v največje nevarnosti, voditelj, ki je dovzet za tako podkupovanje, bo gotovo zadrugo vpropstil.

Pri kupovanju blaga se zastopnik konsuma ne bo več oziral na konkurenčne cene in na kakovost blaga, ampak glavni nagib za sklepanje novih kupčij mu bo nagrada, ki jo dobi. Blago bo kupoval od tistega trgovca, od tiste trrdke, ki bo njemu dala najvišjo odkupnino.

Načelstvo in nadzorstvo naj čuvata, da ne ustvarita priložnosti za take skušnjave s svojo brezbriznostjo, ker v tem slučaju bi vsi člani načelstva in nadzorstva bili soodgovorni za nastalo škodo.

Bog varuj naše zadruge tega duha korupcije!

Zadrugna zveza v Zagrebu je imela dne 2. maja t. l. 4. redno glavno skupščino. Iz poročila ravnateljstva povzemamo, da se zadrugištvo med Hrvati razvija vzporedno s prosvetnimi organizacijami. Mnogo dobrih zadrugarjev so vzgojile prosvetne organizacije v svojih »Čebelicah«. Nekatere »Čebelice« so tako dobro uspevale, da so jih pretvorili v samostojne zadruge. Za naložbe pri »Čebelici« dobijo vlagatelji jamstvo Zadrugne zveze. V preteklem letu je imela Zadrugna zveza v Zagrebu 46 članic z vplačanimi deleži 53.400 Din. Celotni promet se je od leta 1923 od Din 48.573.104 dvignil v letu 1924 na Din 58.786.666. Vloge so znašale v letu 1923 Din 1.492.852, v letu 1924 pa že Din 3.206.349. Posojil je dala Zadrugna zve-

za v letu 1923 Din 1.671.852, v letu 1924 pa Din 3.191.390. Obrestna mera je bila ista kakor pri nas.

Padanje obrestne mere. Različni so vzroki za padanje obrestne mere. Gotovo je eden poglavitnih ta, da se je povpraševanje po kreditih vsled splošne stagnacije v trgovini in industriji silno zmanjšalo. Zmanjšano povpraševanje pa pri enaki ponudbi oziroma celo pri povečani ponudbi potisne ceno kreditov (to so obresti) navzdol. Da se je pa ponudba povečala, da imamo sedaj mesto dolgotrajne denarne krize naenkrat preobilo gotovine, temu so vzrok **tujezemski kapitali**, ki prihajajo v državo. Strokovnjaki cenijo, da je že najmanj 2 milijardi dinarjev tujega kapitala potom bank prišlo v naše gospodarstvo. Tuji kapital je prišel v naše gospodarstvo, ker so se naše gospodarske in tudi naše pravne razmere od prevrata sem precej konsolidirale in pa ker ga je va-

bila visoka obrestna mera, gotovo znatno višja nego doma.

Svarilen vzgled. Ni še daleč za nami čas, za katerega je bil značilen lov za visokimi obrestmi. Bili so ljudje, ki so svoj denar prenašali kakor mačka mlade od zavoda do zavoda in samo povpraševali, kdo da višje obresti. Sedaj prihaja za te lovce ne le slab čas vsled padajoče obrestne mere, temveč prihaja že tudi kazen, ker ravno ona podjetja, ki so nudila najvišje obresti, propadajo oziroma likvidirajo. V Mariboru je bila znana Centralna banka po visokih obrestih, ki jih je nudila. Danes ta banka likvidira z izgubo skoro vse delniške glavnice in je veliko vprašanje, če bodo vlagatelji dobili ves svoj denar nazaj. Primeru Centralne banke pa bodo sledili še drugi zavodi, ki so za visoke obresti sprejemali vloge in potem še za višje obresti dovoljevali kredite, toda neprevidno in nesolidnim firmam.

GOSPODARSTVO.

Obrestna mera. Društvo bančnih zavodov v Ljubljani je sklenilo znižati s 1. julijem t. l. obrestno mero kakor sledi:

Vloge na tekoči račun:

- a) a vista maksimalno 7% p. a. netto
- b) vezane za najmanj 1 mesec ali odpovedljive na isti rok maks. 8% p. a. netto
- c) vezane na najmanj 2 mes. ali odpovedljive na isti rok maks. 9% p. a. netto
- d) vezane na najmanj 3 mes. ali odpovedljive na isti rok maks. 10% p. a. netto

Obrestna mera za vloge na knjižice ostane neizpremenjena. Take vloge se torej obrestujejo kot doslej in sicer:

- a) za vloge a vista maks. 5—7% p. a.
- b) za vloge proti enomesečni odpovedi maksimalno 8% p. a.

- c) za vloge proti dvomesečni odpovedi maksimalno 9% p. a.
- d) za vloge proti tromesečni ali daljši odpovedi maksimalno 10% p. a.

Mlekarska zadruga v Trnovem v Julij-ski Benečiji je imela glasom rač. zaključka za l. 1924 787 članov ter 1263 deležev v skupnem znesku 59.790 lir. Zadruga je članica Zadružne zveze v Trstu. Od svojih članov je prevzela v l. 1924 1.144.570 litrov mleka za 1.007.192 lir; prodala pa je v pretečenem letu za 1.279.021 lir mleka in mlečnih izdelkov.

Te številke naj bodo v spodbudo našim mlekarnam.

Sirarstvo. Poljedelska knjigarna v Zagrebu je izdala knjigo »Sirarstvo«, katero je spisal dr. Stj. Filipović, docent na gospo-

darsko šumski fakulteti v Zagrebu. Znani strokovnjak dr. Filipović obravnava v svojem delu sestavo in svojstva mleka, razne načine, kako se mleko ohrani in preizkusi, posebno z ozirom na vporabljenost mleka za izdelovanje sira. Knjiga daje praktična navodila glede prostorov mlekarne, zoritve sira itd. ter točne recepte za izdelovanje 14 vrst sira. Knjiga ima 52 slik in pregledno kazalo. Dobite jo v knjigarni Kugli v Zagrebu, Ilica 30.

Novi carinski tarif. Tarif, ki je bil objavljen kot zaščitna carina za našo domačo produkcijo je v resnici finančni carinski tarif, ki naj donša državi nove velike dohodke. Z novim carinskim tarifom se bodo poleg življenjskih potrebščin podražile tudi **kmetijske potrebščine** od motike do poljedelskih strojev, katere bo novi tarif ponovno obremenil. Na različna semena, ki so bila do sedaj carine prosta se uvaža carina 10 zlatih dinarjev (1 zlat dinar = 12 papirnatih). Na žveplo se je povišala carina za 50%, na galico celo za 300% (kg galice stane ca 7 D, carina bo znašala 1.44 D pri kg); carina na lopate, motike, vile se je povišala za 100%, na kose in srpe za 133%, na nože za cepljenje trt za 400%, na žage za 23%, na pluge za 23%, na peresa za vozove za 64%, na verige za 60%, na škropilnike in žveplalnice za 200%; od uvoza poljedelskih strojev bo plačati n. pr. pri mlatilnicah 30 zl. dinarjev za 100 kg. Isto pri posnemalnikih in drugih mlekarskih strojih. Na sejalnice, kosilne stroje se je vpeljala carina 20 zl. dinarjev za 100 kg. Na stiskalnice za grozdje pa se je dosedanja carina dvignila za 150 %. Istotako se je povišala carina na umetna gnojila. Za 100 kg čilskega solitra, ki je bil dosedaj carine prost, bo treba plačati 120 Din carine. Kostna moka, tomaževa žlindra, fosfati bodo obremenjeni s carino 24 Din.

Novi carinski tarif je bil objavljen 20. junija in je stopil takoj v veljavo.

Zadružna zveza v Ljubljani je opozorila fin. ministra na občutno škodo novega carinskega tarifa za našo agrarno produkcijo in zahtevala, da se ukinejo uvozne carine za vse poljedelske potrebščine, ki so se mogle uvažati po prejšnji tarifi brez carine, oziroma, da se uvozna carina zniža za vse poljedelske potrebščine, ki so se po prejšnjemu tarifu uvažale po nižji carini.

Poljedelske zadruge v celi državi protestirajo proti novemu carinskemu tarifu, ker ne zavaruje dovolj domače poljedelske produkcije. V ta namen namerava Glavna zveza poljedelskih zadrug v Beogradu sklicati anketo, na kateri bodo poljedelci zavzeli stališče proti novemu tarifu.

Tudi trgovski krogi niso zadovoljni z novim carinskim tarifom, ker bodo mnogi trgovci prisiljeni zvišati cene večjemu številu predmetov do 50% sedanje cene. Veliko število predmetov je namreč obremenjenih z do 300% višjo carino. Posledica tega bo, da se bo s povišanjem cen znižal promet na najnižjo mero in so trgovci deloma že tudi začeli preklicevati svoja naročila, katera so izvršili pred uveljavljanjem novega carinskega tarifa.

Zanimivo v tem novem carinskem tarifu je tudi to, da se je carina na luksuzno blago znatno znižala, medtem ko se je, na nekatere predmete tako povišala, da se sploh ne bodo mogli uvažati.

Kmetijske zbornice na Čehoslovaškem. Minister kmetijstva je izdelal načrt zakona o kmetijskih zbornicah. Glasom tega načrta so člani kmetijskih zbornic vsi lastniki, užiivalci in najemniki zemljišča, katero je podvrženo zemljarini in meri vsaj 2 ha. To mero more znižati v posameznih slučajih z ozirom na različno vrsto produkcije poljedelsko ministrstvo na predlog kmetijske zbor-

nice. Zemljišče, ki je sicer podvrženo zemljariji, pa se uporablja za druge ne poljedelske svrhe, n. pr. olepševalni vrtovi, parki, igrišča, zemljišča v železniški knjigi, ali ona, ki so namenjena predvsem obratu podjetja itd., ne daje lastniku pravice do članstva zbornice. Izvoljeni delegatje se delijo v tri interesne skupine in sicer prva skupina lastnikov, uživalcev in najemnikov zemljišča do 5 ha, druga skupina od 5—30 ha in tretja skupina od 30 ha naprej.

Pri tej priliki omenjamo, da se je tudi že od bivšega deželnega odbora v Ljubljani izdelal načrt zakona o ustanovitvi okrajnih kmetijskih zbornic in deželne kmetijske zbornice. Po tem načrtu bi se ustanovila za vsak sodni okraj kmetijska okrajna zbornica. Vse okrajne kmetijske zbornice bi tvorile deželno kmetijsko zbornico. Te zbornice bi bile stanovske korporacije, ki bi zastopale interese deželne kulture, to je predvsem poljedelstva in živinoreje, pa tudi gozdarstva, ribarstva itd. Poleg zboljšanja gmotnih razmer bi imele te zbornice izboljšati tudi нравne razmere kmetovalcev, n. pr. z omejevanjem alkoholizma, z zboljšanjem razmer med gospodarji in delavci itd.

Tudi ministrstvo za kmetijstvo je leta 1922 izdelalo načrt zakona o zbornicah. Po obliki, kakršno je dal zakonski načrt ministrstva pa bi te zbornice ne bile prave korporativne organizacije kmetijskega stanu, ker bi stale preveč v odvisnosti ministrstva za kmetijstvo. Politične razmere so pri nas preprečile zaenkrat ustanovitev stanovske organizacije in stanovskega zastopstva vseh kmetovalcev.

Izvoz jaje iz Jugoslavije je znašal v aprilu t. l. 3513 ton vrednosti 73,100.000 Din.

Od tega so izvozili v Švico za 27.200.000, v Italijo za 16,032.000 in v Nemčijo za 15,700.000 Din.

Lesi so izvozili iz Jugoslavije v aprilu za 111,100.00 Din in sicer od tega v Italijo za 81,900.000 Din, na Ogrsko za 8,900.000 in v Grčijo za 4,500.000 Din.

Razvoj svetovne vnanje trgovine. Mednarodni trgovinski institut v Bruslju je izdal zelo točen pregled razvoja vnanje trgovine vseh kulturnih držav. Iz tega pregleda je razvidno, da izkazujejo skoro vse evropske države znatna pasiva v trgovinski bilanci z izjemo Čehoslovaške, **Jugoslavije**, Francije, Finske in Danske. Južna Afrika, Amerika, Egipt so izkazovale že pred vojsko visoko aktivno trgovinsko bilanco. Naslednja tabela nam kaže po vrsti aktivnost trgovinskih bilanc posameznih evropskih držav v zadnjih štirih letih.

	Izvoz v procentih uvoza.			
	1924	1923	1922	1921
Jugoslavija	116	96.9	57.3	59.7
Čehoslovaška	107.3	123.5	142.5	121.7
Francoska	103.2	193.3	89.3	89.6
Poljska	85.3	107.1	77.4	—
Švica	82.6	78.5	92	93.2
Ogrska	81.8	79.9	61.1	48.7
Belgija	79.2	70.6	66.8	71
Bulgarija	88.2	69.1	107.2	75.9
Italija	73.8	64.3	59	48
Nemčija	70.4	100	64	—
Anglija	62.1	69.9	71.7	64.8
Avstrija	57.2	58.8	63.2	53.2
Grška	38.2	39.8	68.1	54.9

Navedena tabela znači, da pride n. pr. v Jugoslaviji na 100 Din vrednosti uvoza za 116 Din izvoza.